

Stručni rad

ŠKOLSKI USPJEH DJECE KOJU RODITELJI PRETJERANO ŠTITE I KONTROLIRAJU

Vesna Bilić
Učiteljski fakultet u Zagrebu

Sažetak

Ponašanje suvremenih roditelja sve češće karakterizira pretjerana briga, bezuvjetna podrška (emocionalna, instrumentalna, financijska), potreba da djecu štite od potencijalnih neugodnosti i rizika, ali i prekomjerna kontrola (u školi i izvan škole), te intruzivno uplitanje u njihov rad i život. Zbog toga djeca nerijetko zaključče da su superiorna, da zaslužuju posebna prava i tretman u školi. Savršen život bez problema i neuspjeha, kakav u dobroj namjeri žele pružiti svojoj djeci, ne podržava razvoj kompetencije i autonomije, a kreira i nepovoljno okruženje za postizanje školskog uspjeha. A školski uspjeh i ocjene važan su prioritet ove skupine roditelja. Stoga oni postavljaju ciljeve učenja, nameću djeci visoke standarde i očekivanja, pretjerano ih stimuliraju (pomažu u izradi zadatak, plaćaju instrukcije i sl.), a to djecu iscrpljuje i otežava im učenja, nepovoljno utječe na njihovu motivaciju i angažman. Pretjerana zaštita, pomoć i kontrola, rezultira kod djece nepovjerenjem u sebe, svoje sposobnosti i ishode svojih napora, vjeruju da ne mogu ništa samostalno postići, a školske probleme percipiraju kao opasnosti. Budući da ne žele razočarati roditelje, nastoje izbjeći neuspjeh, zahtjevne zadatke, pisane provjere i sl. Sve to u konačnici utječe na njihove lošije rezultate, koje roditelji opravdavaju, a za to okrivljavaju, a nerijetko i napadaju njihove učitelje. Zaključno se upozorava kako dobre namjere roditelja mogu dovesti do loših ishoda.

Ključne riječi: *helikopter roditelji, roditeljski stil, pretjerana zaštita djece, kontrola ponašanja, ishodi odgoja, učitelji*

1. Uvod

Kad se govori o suvremenim trendovima u ponašanju roditelja najčešće se spominje njihovo prezaštitničko i kontrolirajuće ponašanje prema djeci koje se metaforički naziva i *helikopter roditeljstvo*. Ovaj pojam su uveli 1990. godine Cline i Fay kako bi opisali roditelje koji kontinuirano „lebde“ iznad djece, a spremni su u svakom trenutku „sletjeti“ i intervenirati, ako se njihovo dijete nađe i u minimalno nelagodnoj situaciji. U literaturi se navodi da su ovakvi roditelji pretjerano usredotočeni na dijete, brižni, pretjerano uključeni i zaštitnički raspoloženi, a uz to nametljivo kontrolirajući [3]. U odnosu na klasične stilove roditeljstva (autoritativni, autoritarni, permisivni i indiferentni), ovaj novi pristup karakterizira visoka toplina i podrška, visoka kontrola i niska autonomija [9]. Smatra se da sve veći broj suvremenih roditelja prakticira ovaj odgojni stil, čak se tvrdi da je on postao sveprisutna i dominantan na globalnoj razini [13].

Potrebno je napomenuti da se ovakav roditeljski pristup počeo preferirati nakon nepravdi, patnji, iskorištavanja i nasilja koje su djeca doživljavala stoljećima u svojim obiteljima i školama. Iako su na štetnost takvog postupanja dugo upozoravali brojni pedagozi, tek u 20. st. kako navodi Dupont i sur. [3], počelo se govoriti o roditeljstvu usmjerenom na dijete, ukazivati na odgovornosti odraslih za njegovu zaštitu te isticati potrebu priznavanja prava djeteta. Niz međunarodnih konvencija, a osobito *Deklaracija o pravima djeteta*, i nacionalnih zakona o zaštiti djece, doveli su do važnih promjena u postupanju i stilu roditelja. S vremenom je država preuzimala sve važniju ulogu u zaštiti djece i pružanju pomoći roditeljima u njihovoj složenoj zadaći odgajanja, uz mogućnost intervencije kad roditelji ne postupaju u najboljem interesu djeteta. Znanost je dala značajan doprinos novom pogledu na roditeljstvo i definiranju „dobrog roditeljstva“. Kao utjecajne teorije spominju se *Bowlbyeva teorija privrženosti*, koja ističe važnost emocionalne sigurnosti za zdrav razvoj djece, te klasifikacija i objašnjenje različitih stilova roditeljstva koji se povezuju s optimalnim razvojem i dobrobiti djece. Potrebno je spomenuti da suvremeni roditelji sve češće imaju jedno dijete pa mu posvećuju znatno više pažnje, brige i sl. [8].

Sve je to rezultiralo snažnom usredotočenošću na dijete, odnosno roditelji djecu stavljaju u središte pozornosti, iskazuju im više ljubavi, topline i podrške, preferiraju isključivo tzv. pozitivno roditeljstvo [3]. No ovakvo hvalevrijedno postupanje nerijetko prelazi u krajnost. Tako roditelji u svemu prioritet daju djeci, njihove želje, pa i neopravdane prohtjeve, stavljaju iznad svega, pretjerano ih štite od neugodnih situacija i potencijalne štete u kojoj se mogu naći. Stoga neki autori govore o novoj ideologiji, o *kultu djeteta* ili fenomenu koji postavlja interese djeteta iznad svih ostalih [3]. Međutim, iako su namjere roditelja dobre, one često imaju loše ishode, pa se odnedavna ukazuje na brojne posljedice ovakvog odgojnog stila za razvoj, dobrobit i školski uspjeh djece.

Stoga je cilj ovog rada sistematizirati spoznaje o obilježjima suvremenog roditeljskog prezaštitničkog stila i ukazati na moguće posljedice za optimalan razvoj djece i njihov školski uspjeh.

2. Glavni stavovi i ponašanja helikopter roditelja prema djeci

Kad se govori o roditeljskom stilu, uobičajeno se misli na konstelaciju stavova koji utječu na emocionalnu klimu u kojoj se odvijaju konkretni oblici postupanja prema djeci, a kao ključni aspekti izdvajaju se a) toplina i podrška koju roditelji pokazuju prema djeci b) kontrola ponašanja i c) davanje autonomije [9].

2.1. Pretjerana briga, podrška i zaštita roditelja

Dobro je poznato da toplina, brižnost i prihvaćanje koju pokazuju roditelji prema djeci imaju važnu ulogu u formiranju povezanosti, a utječu na dobrobit djeteta [9]. Roditelji prezaštitničkog odgojnog stila svom djetetu pružaju neograničenu ljubav i podršku (emocionalnu, instrumentalnu, financijsku), nastoje biti kontinuirano dostupni i na raspolaganju djeci, u potpunosti uključeni u njihov život i aktivnosti, što je svakako pozitivno i hvalevrijedno. Međutim oni interese i potrebe, čak ugodu svoje djece stavljaju ispred svih drugih (osobnih i obiteljskih) potreba. U skladu s tim nastoje im olakšati npr. odlazak do škole, ma kako bila blizu, pa ih voze i čekaju kad završi nastava. Cilj im je da se „djeca ne muče“ i da „budu zaštićena“, bez obzira što to od samih roditelja traži prilično veliki trud i odricanje, a djeci oduzima mogućnost druženja s vršnjacima i stjecanja socijalnih iskustava. Ovi roditelji kao da su opsjednuti željom da svojoj djeci stvore savršeni svijet u kojem će lagodno živjeti i neće se mučiti ni suočavati s poteškoćama [5]. Svoju ljubav i brigu žele pokazati i tako što djeci pomažu oko zadaća, uče s njima, nastoje ih zaštititi od svega i svakoga, a vođeni osjećajem odgovornosti, pokušavaju otklanjati sve potencijalne poteškoća, prepreke, očekivane smetnje ili prijetnje koje bi mogle utjecati na njihovu dobrobit [1]. Pretjerana briga, bezuvjetna podrška i zaštita roditelja te fokusiranost na djecu koja su im važnija od svega, stvaraju kod djece iskrivljenu percepciju o njima samima [8]. Zbog toga su ova djeca kasnije pretjerano usredotočena na sebe, pokazuju narcističke tendencije i nerealna očekivanja, smatraju da su oni posebni, superiorni, te da zaslužuju povlašteni tretman i da imaju privilegirana prava [1]. Sve to rezultira nedostatkom empatije i često dovodi do neprimjerenog, agresivnog, izrabljivačkog, nekorektnog ponašanja prema drugima [8]. Upravo zbog toga ova skupina djece ima probleme u odnosima s vršnjacima, ali i učiteljima jer misle da im i jedni i drugi trebaju služiti, pomagati, ispunjavati njihove prohtjeve i sl., kao što to čine roditelji. U literaturi se zaključuje da ovakvi postupci roditelja, ponajprije pretjerana zaštita, mogu rezultirati negativnim ishodima [4; 11; 13].

2.2. Kontrola i razvojno neprikladna razina uključenosti roditelja

Poznato je da različite faze u odgoju djeteta zahtijevaju različite razine zaštite i kontrole za promicanje optimalnih razvojnih ishoda [13]. Čak 78% suvremenih roditelja navodi da u svakom trenutku znaju gdje im je dijete [3], a to im danas uvelike olakšava moderna tehnologija, pa se opravdano govori da stalno „lebde“ nad djecom. Kontrolirajuće ponašanje obrazlažu svojom zabrinutošću za sigurnost djece i potrebom da ih zaštite od pogrešaka, razočaranja, od stvarnih i pretpostavljenih rizika ali i svijeta koji ih okružuje [1]. Zbog silne roditeljske zabrinutosti i intruzivne kontrole djeca misle da su u stalnoj opasnosti, a to nije ugodan osjećaj.

Uz to roditelji pretjerano zaštitničkog stila prate ponašanja svoje djece kako bi osigurali da se oni razvijaju u skladu s njihovim očekivanjima. Stoga nadziru sve njihove aktivnosti (u školi i izvan škole, korištenje interneta, interakcije s vršnjacima, učiteljima i sl.). Međutim, ne radi se samo o praćenju, oni nastoje kontrolirati, ali i upravljati mnogim područjima njihovog života. Dakle, nisu samo pretjerano involvirani već umjesto njih primjerice donose odluke ili utječu na izbore koje bi sama djeca

trebala napraviti [12]. Takvo ponašanje koje karakterizira pretjerana kontrola i uključenost roditelja u život djece neki autori nazivaju i prekomjernim roditeljstvom (engl. *overparenting*) [7]. Iako pokušavaju učiniti što je najbolje za dijete, njihova pretjerana uključenost i kontrola mogu biti pogrešno usmjereni i rezultirati negativnim ishodima.

2.3. Poticanje autonomije

Navedeni elementi, pretjerana briga, zaštita i kontrola imaju nepovoljne učinke na razvoj neovisnosti i autonomije djeteta. Naime, pokušavajući riješiti sve potencijalne probleme svoga djeteta, zaštititi ga od mogućih neugodnosti i loših iskustva, podržati ga u svemu, a kontrolom mu olakšati ostvarivanje ciljeva, roditelji ovog odgojnog stila zapravo sprječavaju svoje dijete da postane neovisno i da samostalno donosi odluke i djeluje na osnovi vlastite volje, odnosno ne podržavaju potrebu djeteta za autonomijom [8;11]. Dapače, oni takvim svojim postupanjem u dobroj namjeri, potiču ovisnost djeteta o roditeljima. Neki autori navode da takvi roditelji stvaraju generacije mladih koji su slabi, nesamostalni i potpuno nesposobni preživjeti u sve konkurentnijem svijetu [11]. Za razliku od njih, roditelji koji podržavaju autonomiju i dopuštaju djeci da samostalno donose odluke i rješavaju vlastite probleme, omogućavaju im bolju emocionalnu i socijalnu prilagodbu, a što utječe i na njihove školske rezultate.

3. Učinci prezaštitničkog roditeljskog stila na školski uspjeh učenika

Zanimljivo je da ova skupina roditelja prioritet daje školskom uspjehu i ocjenama svoje djece, ali ne i učenju. Bolje reći oni uglavnom učenje percipiraju samo kao način za postizanje boljih ocjena, a pritom se smatraju odgovornim za uspjeh svoje djece, odnosno ako djeca ne uspiju u školi, oni to smatraju svojim neuspjehom [2]. U kvalitativnom istraživanju Bilić [14] sami učenici su naveli da sve veći broj roditelja svoju djecu štiti od svega, „*vrše na njih presing i hoće da su im djeca odlična*“, a to su sudionici istraživanja obrazložili „*roditeljskim kompleksima iz djetinjstva*“. Zbog toga se ovi roditelji više angažiraju, ulažu više vremena, ali nerijetko rade i pritisak na učitelje kako bi djeca postigla bolje školske rezultate, a što im po njihovom mišljenju osigurava bolju budućnost. Stoga oni umjesto djece postavljaju ciljeve učenja te nadgledaju i kontroliraju sve njihove aktivnosti u školi i izvan škole, a nerijetko umjesto njih rade zadatke koje bi djeca mogla samostalno obaviti [5; 9]. Važan aspekt u ponašanju roditelja ovog odgojnog stila je i pretjerana stimulacija. Kako navodi Dupont i sur. [3] ovi roditelji pružaju djeci različite aktivnosti usmjerene na uspjeh, koriste kod kuće poticajne materijale, plaćaju instrukcije, kontroliraju zadaće, ocjene i bilješke nastavnika, prisiljavaju djecu na ponavljanje gradiva i sl. pa zbog toga ograničavaju njihove druge aktivnosti, osobito igru, hobije i sl. Takva pretjerana stimulacija i pritisak iscrpljuju djecu i otežavaju im učenje. Piuk i Macuka [10] navode da neki aspekti roditeljske akademske uključenosti (nadziranje, komunikacija s djetetom, podrška i sl.) pridonose boljem školskom uspjehu, dok su roditeljsko uplitanje, nametanje i pretjerana kontrola negativno povezani s postignućem djeteta. Nema sumnje da je sudjelovanje roditelja u životu djece važno i korisno za školski uspjeh, međutim upitan je opseg i vrsta roditeljskog angažmana [5]. A roditelji ovog odgojnog stila skloni su pretjeranom uplitanju i kontroli. Luebbe i sur. [6] navode ono što praktičari često doživljavaju, da roditelji traže iscrpne informacije o svakodnevnom životu i školskom uspjehu djece (što su učili, što se događalo u razredu, što je rekao učitelj, kako su reagirali i koje su ocjene dobili drugi

učenici i sl.). Uz to strukturiraju aktivnosti i život djeteta tako da izbjegne sve pogreške i postigne uspjeh, a po potrebi se izravno uključuju u rješavanje problema, i izravno interveniraju u odnose s vršnjacima i učiteljima. Dakle, ovakvo roditeljsko pomaganje djeci da uspiju uključuje intervencije, upravljanje i pružanje nepotrebne pomoći, uplitanje u odnose s vršnjacima i rad učitelja [4]. Ako djeca osjećaju da će im roditelji uvijek pomagati i biti uključeni u njihove školske aktivnosti i vidjeti ih kao one koji imaju u svemu pravo, manje su motivirani za rad, a to nepovoljno utječe na njihov angažman, potiče oslanjanje na pomagače, i snažno se reflektira njihov školski uspjeh [11].

Pretjerano zaštitnički stav roditelja postupno stvara kod djece osjećaj da ne mogu ništa učiniti sami. Na neki način roditelji im implicitno poručuju da nisu sposobni samostalno izvršavati školske obveze i da ne vjeruju da bi uspjeli bez roditeljskog vodstva i pomoći. Stoga se djeca počnu pribojavaju da bi samostalno rješavanje školskih i socijalnih problema moglo dovesti do neuspjeha, a to rezultira nepovjerenjem u sebe i ishode svojih napora [1]. Postupno se počinju pretjerano koncentrirati na svoje slabosti i dodatno ojačavaju uvjerenje da ne mogu ništa napraviti ili riješiti bez pomoći drugih. Budući da su naučili da sve njihove probleme umjesto njih rješavaju njihovi roditelji, kad roditelja nema (npr. u školi), oni se sami teško suočavaju i s banalnim tegobama. Svakodnevne školske probleme oni ne percipiraju kao izazove koje treba prevladati već kao opasnosti koje treba izbjegavati, pa najčešće i bježe od njih i traže utočište kod roditelja [1]. Opisano ponašanje roditelja potiče djecu da razviju ovisnost o njima umjesto da razviju samopouzdanje, a uz to generiraju kod djece strah od suočavanja s problemima i svijetom oko njih ako nemaju trenutnu podršku i vodstvo [1]. U konačnici to pridonosi osjećaju frustracije i neadekvatnosti, a negativno utječe na dječji osjećaj samopouzdanja i samoefikasnosti. Isto tako kad roditelji rješavaju školske zadatke ili nesporazume s vršnjacima i učiteljima umjesto djeteta ili prije nego što je ono samo to probalo ili se borilo pa nije uspjelo, oni i u toj domeni potkopavaju razvoj zdravih strategija samregulacije i samoučinkovitosti [13]. Dobro je poznato da je samostalno savladavanje određenih zadatak najvažniji izvor samoučinkovitosti, a ova djeca nemaju priliku samostalno rješavati zadatke, ni iskusiti vlastiti uspjeh, niti naučiti nadvladati neuspjeh, jer ih od toga štite i spašavaju roditelji [5]. Uz to roditelji ovog odgojnog stila šalju djeci poruku da ne mogu funkcionirati sama, da nisu u stanju riješiti uobičajen probleme, da ne mogu upravljati svojim životom, odnosno da su nespremni za stvarni život [12; 13]. U spomenutom istraživanju Bilić [14] sami učenici navode da su djeca roditelja koji ih pretjerano zaštićuju uglavnom *„jako, jako razmažena, sva im je dozvoljeno, misle da su najbitniji, a ako nemaju sve što pozele, misle da nisu vrijedni, nisu spremni ništa sami napraviti, ne znaju gdje su im granice, stalno ovise o nekome, a posljedice za ponašanje su im nepoznate*, tako njihovi roditelje *od zdrave djece stvore psihičke invalide*“. Savršen život bez problema i neuspjeha, kakav roditelji u dobroj namjeri žele pružiti svojoj djeci, u konačnici se pokazuje kao kontraproduktivan i štetan jer ne podržava razvoj kompetencije i autonomije, a kreira i nezdravo okruženje za akademski razvoj i stvarni uspjeh [13].

Kad je u pitanju školski uspjeh djece, roditelji prezaštitničkog stila postavljaju visoki standarde i iskazuju visoka očekivanja, što njihova djeca internaliziraju kao vlastiti kognitivni stil [2]. Poznato je da se njihova djeca boje kritike i neuspjeha, osobito da će razočarati roditelja koji se toliko oko njih truda, a istovremeno im implicitno poručuju da oni teško mogu ostvariti rezultate koje od njih očekuju. Dakle, s jedne strane djeci su nametnuta velika očekivanja, a s druge strane oprečne poruke da oni to sami ne mogu realizirati. Ovome treba dodati kako ovi roditelji poučavaju

djecu da je neobično važno ono što drugi misle o njima te da moraju biti uspješni, savršeni da bi bili voljeni i prihvaćeni, a to može poticati razvoj perfekcionizma [11].

Piuk i Macuka [7] (str. 624) navode da pretjerano visoki osobni standardi, prekomjerna zabrinutosti djece i mladih zbog pogrešaka i mogućeg neuspjeha, strah zbog prigovaranja i mogućeg razočaranja roditelja te sumnje u vlastitu izvedbu, pridonose razvoju neadaptivnog perfekcionizma. Ovaj tip perfekcionizma povezuje se sa stalnim preispitivanjem vlastitih napora, sumnjom u vlastite sposobnosti, a rezultira negativnom samoevaluacijom i snažnom potrebom za eksternalnim odobravanjem, a u konačnici dovodi da lošijeg školskog uspjeha. I drugi autori potvrđuju da se pretjerana očekivanja roditelja nerijetko povezuju s izrazito visokim osobnim standardima, pretjerano kritičnom samoevaluacijom i nerealnim očekivanjima djece od sebe samih, ali i od drugih, neuspjehom i negativnim emocijama [2]. Uz to potrebno je napomenuti kad roditelji vrše pritisak i brinu se ponajprije o rezultatima učenja, djeca ne uče radi uspjeha već se pod svaku cijenu nastoje izbjeći neuspjeh [11]. Zbog svega navedenog njihova djeca su sklona izbjegavati zahtjevne zadatke u kojima bi mogli pogriješiti, iz istih razloga odgađaju aktivnosti, izbjegavanju odgovaranja, pisane provjere i sl. jer misle da ne mogu pogriješiti u nečemu što nisu ni počeli, a sve je to povezano s lošijim školskim uspjehom [2; 11].

Ma kako bili loši rezultati koje postižu njihova djeca, roditelji ovog odgojnog stila skloni su opravdavati njihove pogreške i neuspjehe, je im ne žele nanijeti nikakvu bol [1]. No skloni su za to okrivljavati druge, ponajprije njihove učitelje. Iz takvog postupanja roditelja dijete nauči da nema potrebe analizirati svoje ponašanje i preuzimati odgovornost te kako se nositi se s posljedicama svojih loših odluka, a može i zaključiti da je najjednostavnije okrivljavati druge [1; 12].

4. Zaključak

Uz standardnu klasifikaciju odgojnih stilova sve češće se govori o novim roditeljskim pristupima koje karakterizira pretjerana toplina, podrška i zaštita koju roditelji pokazuju prema djeci, ali i nametljiva kontrola, što im otežava da postanu neovisni, da samostalno donose odluke i djeluje na osnovi vlastite volje.

U ovom radu su na osnovu recentne literature sistematizirane spoznaje o obilježjima suvremenog roditeljskog prezaštitničkog stila i mogućim posljedicama za optimalan razvoj djece i njihov školski uspjeh. Budući da je školski uspjeh važan prioritet roditelja ovog odgojnog stila, oni umjesto djece postavljaju ciljeva učenja, nameću visoke standarde i očekivanja, upliću se u njihove aktivnosti i odnose s namjerom da im olakšaju postizanje boljih rezultata. Takav pristup, prekomjerna stimulacija i pritisak, negativno utječu na motivaciju i angažman djece u školskim aktivnostima, otežavaju im učenje i postizanje uspjeha. Djeca postupno počnu vjerovati da ne mogu ništa učiniti sami i da ne mogu uspjeti bez pomoći roditelja, a to rezultira nepovjerenjem u sebe, sumnjom u vlastite sposobnosti, tendencijom da se pod svaku cijenu izbjegne neuspjeh kako ne bi razočarali roditelje. Sve to pridonosi osjećaju frustracije, a negativno utječe na dječji osjećaj samopouzdanja i samoefikasnosti, te u konačnici dovodi da lošijeg školskog uspjeha. Za svoje pogreške i neuspjehe djeca ne nauče preuzimati odgovornost, a njihovi roditelji sve to opravdavaju i najčešće za to okrivljavaju njihove učitelje. Može se zaključiti da dobre namjere roditelja mogu dovesti do loših ishoda.

5. Literatura

- [1.] Bagnato, K. (2022). "Helicopter Parenting" and Antisocial Behavior: The Role of Family Education. *Rivista italiana di educazione familiare*, 21(2), 99-115.
- [2.] Curran, T. i Hill, A. P. (2019). Perfectionism is increasing over time: A meta-analysis of birth cohort differences from 1989 to 2016. *Psychological bulletin*, 145(4), 410
- [3.] Dupont, S., Mikolajczak, M. i Roskam, I. (2022). The cult of the child: A critical examination of its consequences on parents, teachers and children. *Social Sciences*, 11(3), 141.
- [4.] Howard, A. L., Alexander, S. M., & Dunn, L. C. (2022). Helicopter parenting is unrelated to student success and well-being: A latent profile analysis of perceived parenting and academic motivation during the transition to university. *Emerging Adulthood*, 10(1), 197-211.
- [5.] Khan, A. A. i Bhatt, D. S. (2021). Helicopter Parenting, Self-Efficacy and Academic Performance Among College Students. *IRE Journals*, 5(4), 32-44.
- [6.] Luebbe, A. M., Mancini, K. J., Kiel, E. J., Spangler, B. R., Semlak, J. L. i Fussner, L. M. (2018). Dimensionality of helicopter parenting and relations to emotional, decision-making, and academic functioning in emerging adults. *Assessment*, 25(7), 841-857.
- [7.] Macuka, I. (2022). Pregled suvremenih izazova u roditeljstvu. *Suvremena psihologija*, 25(1), 71-88.
- [8.] Nie, T., Cai, M. i Chen, Y. (2023). An Investigation of Helicopter Parenting and Interpersonal Conflict in a Competitive College Climate. *Healthcare*, 11 (10), 1484). MDPI.
- [9.] Padilla-Walker, L. M., & Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of adolescence*, 35(5), 1177-1190.
- [10.] Piuk, J., & Macuka, I. (2019). Školski uspjeh adolescenata: Uloga perfekcionizma, prilagodbe i uključenosti roditelja u školske aktivnosti. *Psihologijske teme*, 28(3), 621-643
- [11.] Schiffrin, H. H. i Liss, M. (2017). The effects of helicopter parenting on academic motivation. *Journal of Child and Family Studies*, 26, 1472-1480.
- [12.] van Ingen, D. J., Freiheit, S. R., Steinfeldt, J. A., Moore, L. L., Wimer, D. J., Knutt, A. D., ... & Roberts, A. (2015). Helicopter parenting: The effect of an overbearing caregiving style on peer attachment and self-efficacy. *Journal of College Counseling*, 18(1), 7-20.
- [13.] Vigdal, J. S. i Brønnick, K. K. (2022). A systematic review of "helicopter parenting" and its relationship with anxiety and depression. *Frontiers in psychology*, 13, 872981.
- [14.] Vesna Bilić (2023). Nasilje među vršnjacima kao odraz uvjeta u kojima djeca odrastaju: percepcija, stavovi i iskustva srednjoškolaca (u tisku).